فصلنامه علمی تخصصی طب کار
دوره ۱۰، شماره ۲، تابستان۹۷
صفحه: ۹-۱

Occupational Medicine Quarterly Journal
Vol.10 , No.2 , Summer 2018
Pages:1-9

نقش تحمل نوبت‌کاری و استرس شغلی به‌عنوان پیش‌بین‌های رضایت زناشویی آتش‌نشانان شهر مشهد

مهدی کریمیان زو[۱]، علی‌اکبر سلیمانیان[۲*]، طیبه رحیمی پردنجانی[۳]

چکیده

مقدمه: رضایت زناشویی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های رضایت از زندگی است که بر سلامت روان و میزان رضایت از زندگی زوجین تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین شناسایی عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی ضروری است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تحمل نوبت‌کاری و استرس شغلی به‌عنوان پیش‌بین‌های رضایت زناشویی آتش‌نشانان شهر مشهد بود.

روش بررسی: در این پژوهش توصیفی- همبستگی، جامعه آماری کلیه آتش‌نشانان متأهل شهر مشهد در سال ۱۳۹۵ (۷۸۰ نفر) بودند. نمونه پژوهش ۲۵۸ آتش‌نشان بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای، انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان با استفاده از پرسشنامه‌های زمینه‌یابی نوبت‌کاران (بارتون و همکاران، ۱۹۹۵)، استرس شغلی (رایس، ۱۹۹۲) و رضایت زناشویی (اُلسون، ۱۹۸۹) مورد سنجش قرار گرفتند. برای تحلیل داده‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون با روش مرحله‌ای با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد.

نتایج: یافته‌ها نشان داد، ارتباط بین ضریب همبستگی تحمل نوبت‌کاری (r= ۰/۶۲۹) و استرس شغلی (r= -۰/۶۹۵) با رضایت زناشویی معنی‌دار می‌باشد (P <۰/۰۰۰۱). تحلیل رگرسیون با روش مرحله‌ای نشان داد که به ترتیب متغیرهای استرس شغلی و تحمل نوبت‌کاری می‌توانند رضایت زناشویی آتش‌نشانان را پیش‌بینی کنند (R^2=۰/۵۱۴، P<۰/۰۰۰۱).

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر اهمیت استرس شغلی و تحمل نوبت‌کاری را به‌عنوان پیش‌بین‌های رضایت زناشویی آتش‌نشانان نشان داد؛ بنابراین توصیه می‌شود با فراهم ساختن شرایط لازم برای کاهش استرس شغلی و افزایش تحمل نوبت‌کاری آتش‌نشانان، رضایت زناشویی و به دنبال آن کارایی و احساس رضایت از زندگی آنان افزایش یابد.

واژه‌های کلیدی: رضایت زناشویی، تحمل نوبت‌کاری، استرس شغلی، آتش‌نشانان

[۱*] دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران

[۲] دانشیار گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران

[۳] استادیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران

* (نویسنده مسئول)؛ تلفن تماس: ۰۹۸۹۱۵۵۸۴۴۳۵۷+، پست الکترونیک: soliemanian@gmail.com

تاریخ دریافت:۱۳۹۶/۰۸/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۱۷

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

مقدمه

ازدواج به دلیل نقشی که در بنا نهادن نظام خانوادگی و تربیت نسل آینده دارد به‌عنوان مهم‌ترین و اساسی‌ترین رابطه بشری توصیف شده است. یکی از جوانب بسیار مهم نظام زناشویی، رضایتی است که همسران در ازدواج تجربه می‌کنند (۱). رضایت زناشویی (marital satisfaction) نگرش مثبت و لذت بخشی است که بر سلامت روانی، میزان رضایت از زندگی و حتی بر میزان درآمد، موفقیت تحصیلی و رضایت از شغل زوجین تأثیرگذار است (۲)؛ بنابراین شناسایی عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی در پیشگیری از ناسازگاری‌های زوجین ضروری می‌باشد؛ به‌طوری‌که اگر عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، روانی و شغلی مؤثر بر زندگی زناشویی نادیده گرفته شوند، زوجین دچار سرگردانی و توقف رشد فردی و خودآگاهی می‌شوند (۳).

شغل آتش‌نشانی نیز به‌عنوان یکی از مشاغل خطرناک و استرس‌زا شناخته می‌شود که نه تنها سلامت جسمانی آتش‌نشانان را به مخاطره می‌اندازد؛ بلکه به‌طور وسیعی نیز بر روابط صمیمی بین آتش‌نشانان و همسرانشان اثر می‌گذارد (۴). هر چند که انجمن ملی حفاظت از آتش (National Fire Protection Association) در آمریکا اعلام کرد که مهار آتش تنها ۵ درصد از تماس‌های روزانه با آتش‌نشانان را تشکیل می‌دهد؛ علاوه بر آن، اورژانس‌های خانوادگی، عملیات نجات، اورژانس پزشکی، حوادث رانندگی و رویدادهای مربوط به مواد خطرناک از دیگر فعالیت‌های آتش‌نشانان محسوب می‌شود (۵). وجود نوبت‌های طولانی کار (نوبت‌های ۲۴ یا ۴۸ ساعته) و همچنین استرس‌های شغلی مربوط به ماهیت شغل آتش‌نشانی که ناشی از ریسک و حساسیت بالا، شرایط کاری پیچیده و نامشخص، مواجهه مستقیم با حوادث و مواد سمی و ضرورت آمادگی کارکنان در هر ساعت از شبانه‌روز (۶) و همچنین رنجی که از مواجهه با موقعیت‌های غیرمنتظره و اضطراری می‌برند، از جمله عواملی است که می‌تواند رضایت زناشویی آنها را تحت تأثیر قرار دهد (۴). به‌طوری‌که برخی پژوهش‌ها نشان دادند که نرخ طلاق در بین آتش‌نشانان سه برابر جمعیت عمومی است (۴،۷).

به طورکلی هر نوع کاری که به‌طور منظم و معین در بیرون از دریچه زمانی کار روزانه انجام پذیرد نوبت‌کاری (shift work) تلقی می‌شود (۸). نوبت‌کاری می‌تواند اثرات سوء فیزیولوژیک، روانی و اجتماعی را بر افراد نوبت‌کار برجای گذارد (۹). به طورکلی نوبت‌کاری ذاتاً برای انسان غیرطبیعی و غیرعادی است چراکه از دیدگاه زیستی انسان‌ها روزکار و روز جهت هستند. تحقیقات نشان می‌دهد تحمل نوبت‌کاری (shiftwork tolerance) افراد مختلف با همدیگر متفاوت است. در حالی که بعضی از نوبت‌کاران بعد از گذشت فقط چند ماه مشکلاتی را تجربه می‌کنند، دیگران ممکن است در طول مسیر شغلی‌شان‌همواره از سلامت برخوردار باشند (۸). در صورتی‌که فرد در برابر برنامه‌های نوبت‌کاری کم‌تحمل باشد و نتواند خود را با نوبت‌کاری تطبیق دهد و مرحله انتقال به شیوه نوبت‌کاری را پشت سر بگذارد دچار مشکل می‌شود (۱۰). یکی از این مشکلات، اختلال در زندگی خانوادگی است. نوبت‌کاری نه فقط می‌تواند زمان مفید برای گذراندن با خانواده و دوستان را کاهش دهد؛ بلکه می‌تواند کیفیت زمان استراحت را با خستگی مزمن، فرسودگی، خمودگی، تحریک‌پذیری و بیماری کاهش دهد (۱۱). برخی پژوهش‌ها نشان دادند که کار نوبتی با رضایت زناشویی رابطه دارد و افرادی که در نوبت‌های چرخشی فعالیت می‌کنند، مشکلاتی را در زمینه روابط جنسی، یافتن زمان مناسب برای برقراری روابط دوستانه و صمیمانه با همسران و ارتباط با فرزندانشان گزارش دادند (۱۵-۱۲).

از سوی دیگر در چند دهه اخیر و با روی آوردن تدریجی جوامع به سمت زندگی مدرن و صنعتی شدن جهان، یکی از معضلات اساسی که گریبانگیر جوامع بشری شده است، پدیده استرس در محیط کار می‌باشد (۱۶). استرس و عوارض ناشی از آن موجب از بین رفتن صدها روز کاری می‌شود و به‌طور متوسط روزانه یک میلیون نفر به علت اختلالات و ناخوشی‌های ناشی از استرس از حضور در محل کار خودداری می‌کنند. مشخص شده است حدود ۳۰٪ نیروی کار کشورهای توسعه یافته دچار استرس شغلی (job stress) هستند (۱۷). استرس تهدیدی برای رضایتمندی، بقا و طول عمر روابط زناشویی محسوب می‌شود تا جایی که در چهارمین کنفرانس کار و استرس این هشدار داده شد که دیرزمانی نخواهد گذشت که کارکنان ما دیگر خانواده‌ای نخواهند داشت و علّت آن

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

این است که شرایط کار موجب شده اعضای خانواده و روابط خانوادگی تحت تأثیر منفی فرآیند کار قرار گیرند (۱۸).

استرس و فشارهای ناشی از نوبت‌کاری نامناسب در تمامی مشاغلی که دارای نوبت‌کاری هستند مشاهده می‌شود؛ اما این فشارها در مورد شغل آتش‌نشانی با توجه به حساسیت ویژه کار آنها بیشتر است. از آنجایی که شغل آنان به طور مستقیم با نجات جان افراد آن هم در شرایط بسیار سخت سروکار دارد و هوشیاری کامل و تصمیم‌گیری سریع و مناسب از ملزومات کارشان می‌باشد و می‌تواند موجب نجات جان انسان‌ها شود، ایجاد شرایط برای قرار گرفتن آتش‌نشانان در بهترین شرایط جسمی و روانی بسیار حائز اهمیت است؛ بنابراین با توجه به موارد ذکر شده در بالا مسئله اساسی پژوهش حاضر این است که آیا تحمل نوبت‌کاری و استرس شغلی آتش‌نشانان با رضایت زناشویی آنها رابطه دارد؟ و آیا تحمل نوبت‌کاری و استرس شغلی می‌توانند رضایت زناشویی را در آتش‌نشانان پیش‌بینی کنند؟ بنابراین این مطالعه به منظور بررسی تاثیر استرس شغلی و تحمل نوبت کاری بر رضایت زناشویی انجام شد.

روش بررسی

جامعه آماری این پژوهش توصیفی- همبستگی را کلیه آتش‌نشانان متأهل شهر مشهد در سال ۱۳۹۵ تشکیل دادند. به استناد آمار اتخاذ شده از سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری مشهد، تعداد کل آتش‌نشانان ۱۳ منطقه شهر مشهد که در ۴۸ ایستگاه آتش‌نشانی مشغول به فعالیت بودند، ۷۸۰ نفر بودن نمونه پژوهش ۲۵۸ نفر از آتش‌نشانان متأهل بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. انتخاب این حجم از نمونه با استفاده از جدول Krejcie and Morgan (۱۹۷۰) صورت گرفت (۱۹). ملاک ورود به پژوهش متأهل بودن و داشتن حداقل یک سال سابقه نوبت‌کاری بود. به‌این‌ترتیب که ابتدا از بین ۴۸ ایستگاه آتش‌نشانی، ۱۹ ایستگاه انتخاب شدند (از هر منطقه یک ایستگاه به‌جز مناطق ۲، ۷ و ۱۲ که به علت گستردگی منطقه، ۲ ایستگاه بررسی شد) . سپس در مرحله بعد به دلیل عدم دسترسی به فهرست کامل آتش‌نشانان، جهت تصادفی شدن نمونه‌گیری از بین روزهای هفته با توجه به تعداد نمونه، دو یا سه روز به‌صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس در روزهای انتخاب شده به ایستگاه‌های انتخاب شده مراجعه و با در نظر گرفتن تعداد آتش‌نشانان شاغل در هر ایستگاه، از فهرست افراد حاضر در هر نوبت، تعدادی به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. در پژوهش حاضر جهت جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهای زیر استفاده گردیده است:

پرسشنامه زمینه‌یابی نوبت‌کاران: پرسشنامه زمینه‌یابی نوبت‌کاران (Survey of Shift workers (SOS)) توسط Barton و همکاران (۱۹۹۵) ساخته شده است (۲۰) و دارای سه بخشِ اطلاعات کلی، تفاوت‌های فردی و تحمل نوبت‌کاری (پرسشنامه خواب، خستگی مزمن، سلامت جسمانی، سلامت عمومی، زمینه‌یابی اجتماعی-خانوادگی و پرسشنامه روان‌رنجورخویی) می‌باشد. پژوهش‌های مختلف ضریب همسانی درونی این پرسشنامه را بین ۰/۷۷ تا ۰/۷۹ گزارش داده‌اند (۲۱). در ایران نیز محمد زاده ابراهیمی و رحیمی پردنجانی (۲۰۱۸) در پژوهش خود روایی سازه این پرسشنامه را در پرستاران شهر بجنورد، با استفاده از روش تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی مطلوب گزارش دادند. همچنین آنها ضریب پایایی این پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ برآورد کردند (۱۰). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه تحمل نوبت‌کاری با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ برآورد شد.

پرسشنامه استرس شغلی: این پرسشنامه توسط Rice (۱۹۹۲) ساخته شده است و دارای ۵۷ ماده است که سه خرده مقیاس روابط بین فردی، وضعیت جسمانی و علایق شغلی را در برمی‌گیرد. نمره‌گذاری این آزمون در مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای به‌صورت (۱= هرگز و ۵ = بیشتر اوقات) انجام می‌شود (۲۲). حاتمی (۱۳۷۸) این پرسشنامه را برای نمونه‌ای ۲۷۵ نفری از معلمان مدرسه، مورد آزمون قرار داد که میزان پایایی محاسبه شده با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آورده است و میزان روایی برای کل پرسشنامه ۰/۹۲ و برای سه خرده مقیاس روابط بین فردی، وضعیت جسمانی و علائق شغلی به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۸ و ۰/۸۸ ذکر شده است (۲۳). در پژوهش حاضر پایایی کل مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ محاسبه گردید.

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ: این پرسشنامه توسط Olson (۱۹۸۹) طراحی شده است (۲۴) و به‌عنوان یک ابزار تحقیقی مهم و معتبر در بررسی‌های متعددی جهت اندازه‌گیری رضایت زناشویی، مورد استفاده قرار گرفته است. این آزمون در اصل دارای دو فرم ۱۱۵ سؤالی و ۱۲۵ سؤالی است که از ۱۲ خرده آزمون تشکیل شده است. فرم اصلی با توجه به زیاد بودن سؤالات پرسشنامه موجب خستگی آزمودنی‌ها می‌شود. سلیمانیان (۱۳۷۳) فرم کوتاه ۴۷ سؤالی از این پرسشنامه را تهیه کرد که بیشترین کاربرد را در پژوهش‌های ایرانی دارد. او مقدار ضریب همسانی درونی را ۰/۹۵ گزارش داد (۲۵). در این پژوهش پایایی از طریق ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۱ به دست آمد.

در پژوهش حاضر به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، به خلاصه‌سازی داده‌ها پرداخته شد. بدین منظور از شاخص‌های میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمرات و در بخش آمار استنباطی از همبستگی و رگرسیون چند متغیری با روش مرحله‌ای استفاده شد. برای تفسیر نتایج، سطح معنی‌داری برابر ۰/۰۵ در نظر گرفته شد و برای انجام عملیات آماری مذکور از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده گردید. لازم به ذکر است در این پژوهش با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاقی امانت‌داری علمی رعایت و حق معنوی مؤلفین آثار محترم شمرده شده است و سایر اصول اخلاق علمی همچون رازداری و رضایت آگاهانه، رعایت شده است.

نتایج

گروه مورد مطالعه در پژوهش حاضر ۲۵۸ نفر از آتش‌نشانان مرد متأهل شاغل در ۴۸ ایستگاه آتش‌نشانی بودند که پرسشنامه پژوهش حاضر را تکمیل نمودند. میانگین و انحراف معیار سن، سابقه کاری و مدت زمان ازدواج در افراد نمونه به ترتیب ۳/۵۹± ۳۰/۱۳، ۳/۵۵± ۷/۲۵ و ۶/۳۵± ۹/۷۲ می‌باشد؛ که از این میان تعداد ۳۵ نفر (۱۳/۶٪) دارای تحصیلات دیپلم و پایین‌تر، ۱۳۰ نفر (۵۰/۴٪) فوق‌دیپلم و ۹۳ نفر (۳۶٪) دارای تحصیلات لیسانس بودند. جدول ۱ یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	ضریب همبستگی		
					۱	۲	۳
تحمل نوبت‌کاری	۱۰۹	۲۰۸	۱۵۵/۷۵	۲۴/۰۸	-		
استرس شغلی	۱۲۱	۲۵۵	۲۰۹/۱۷	۲۹/۶۶	-۰/۷۳۳**		
رضایت زناشویی	۲۰	۱۳۷	۷۳/۵۰	۲۸/۵۵	۰/۶۲۹**	-۰/۶۹۵**	-

جدول ۱ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین تحمل نوبت‌کاری و رضایت زناشویی مثبت و معنی‌دار می‌باشد (P <۰/۰۰۰۱، r= ۰/۶۲۹). همچنین جدول ۱ رابطه منفی معنی‌داری بین استرس شغلی و رضایت زناشویی نشان می‌دهد (P <۰/۰۰۰۱، r= -۰/۶۹۵). به منظور آزمودن روابط چندگانه، از تحلیل رگرسیون با روش مرحله‌ای استفاده می‌شود.

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

جدول ۲. ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش‌بین با رضایت زناشویی با روش مرحله‌ای

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F P	ضرایب رگرسیون β	
					۱	۲
رضایت زناشویی	استرس شغلی	۰/۶۹۵	۰/۴۸۳	۲۳۹/۶۰ P<۰/۰۰۱	β = -۰/۶۹۵ t =-۱۵/۴۷ P<۰/۰۰۰۱	
	تحمل نوبت‌کاری	۰/۷۱۷	۰/۵۱۴	۱۳۴/۹۴ P <۰/۰۰۱	β = -۰/۵۰۷ t = -۷/۸۹ P<۰/۰۰۰۱	β = ۰/۲۵۸ t = ۴/۰۱ P<۰/۰۰۰۱

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تحمل نوبت‌کاری و استرس به‌عنوان پیش‌بین‌های رضایت زناشویی آتش‌نشانان شهر مشهد بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد بین تحمل نوبت‌کاری و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر آتش‌نشانانی که تحمل نوبت‌کاری بالاتری دارند، رضایت زناشویی بیشتری را نیز گزارش دادند. این یافته با نتایج پژوهش‌های حیدری و حسین پور (۱)، Buxton (۱۱)، Mott و همکاران (۱۲) و Johnson and Cohen (۲۶) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته باید بیان نمود که برنامه‌های کاری نوبت‌کاران با زمانی که برای ایجاد صمیمیت، ارتباط و حتی رابطه جنسی با همسرانشان باید سپری کنند تداخل ایجاد می‌کند (۱۲). نوبت‌کاری باعث انزوای اجتماعی، افزایش افسردگی و کم شدن تعامل زناشویی شده، از طرف دیگر این منابع فشار، سبب ایجاد تعارض در تعهدات شغلی و خانوادگی می‌گردد (۱) و می‌تواند خطر کاهش کیفیت روابط زناشویی را در برداشته باشد (۲۶). نوبت‌کاران مجبورند در زمان‌هایی که باید در کنار خانواده و فرزندان سپری کنند، استراحت کنند و این باعث می‌شود، آنها نتوانند به تعهدات خود در قبال خانواده عمل کنند (۱۱). Saksvik-Lehouillier و همکاران (۲۷) نشان دادند انعطاف‌پذیری، صبر و شکیبایی که از ویژگی‌های همسران موفق است، در افرادی که نمره تحمل نوبت‌کاری بالاتری دارند، بیشتر است. در مورد شغل آتش‌نشانی باید بیان کرد از یک طرف، فشاری که سیستم‌های نوبت‌کاری بر آتش‌نشانان تحمیل می‌کنند باعث می‌شود که نتوانند به تعهدات خود در قبال خانواده عمل کنند و از طرف دیگر انتقال احساسات و هیجانات منفی از محیط کار به محیط خانوادگی، منجر به ایجاد تعارضات زناشویی و ناسازگاری با همسر و فرزندان می‌گردد (۲۶).

همچنین نتایج نشان داد که بین استرس شغلی و رضایت زناشویی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر آتش‌نشانانی که استرس شغلی بالاتری دارند، رضایت زناشویی پایین‌تری گزارش دادند. این نتایج با بسیاری از پژوهش‌ها (۶، ۲۸-۳۰) همسو و هم‌جهت است. در واقع سطح بالای استرس شغلی و هیجانات منفی ناشی از آن باعث کاهش قدرت سازگاری، احساس خستگی و فرسودگی هیجانی می‌شود که در صورت تداوم این شرایط، این احساسات و هیجانات منفی و مخرب به حوزه زندگی خانوادگی و روابط فرد با همسر و فرزندان نیز منتقل می‌گردد و منجر به شکل‌گیری تعارضات زناشویی، ناسازگاری و افزایش خشونت در خانه می‌گردد و احتمال بروز طلاق و جدایی را در آینده افزایش می‌دهد (۲۸،۲۹).

نتایج نشان داد که رابطه در حد قوی بین متغیرهای پیش‌بین و رضایت زناشویی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین بیانگر این مطلب است که ۵۱ درصد از واریانس متغیر رضایت زناشویی توسط استرس شغلی و تحمل نوبت‌کاری تبیین می‌شود. نتایج همچنین نشان داد مدل رگرسیون با متغیرهای پیش‌بین و متغیر ملاک از برازش خوبی برخوردارند و در بهترین پیش‌بینی واریانس متغیر رضایت زناشویی توسط استرس شغلی و تحمل نوبت‌کاری تبیین می‌شود. در واقع باید بیان نمود وجود نوبت‌های طولانی کار (نوبت‌های ۲۴ یا ۴۸ ساعته) و همچنین استرس‌های شغلی که به ماهیت شغل آتش‌نشانی مربوط است و ناشی از مواجهه با خطر، مواد سمی و موقعیت‌های غیرمنتظره و اضطراری می‌باشد،

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

می‌تواند رضایت زناشویی آنها را تحت تأثیر قرار دهد (۴). درواقع از یک‌طرف فشاری که سیستم‌های نوبت‌کاری بر آتش‌نشانان تحمیل می‌کند باعث می‌شود که نتوانند به تعهدات خود در قبال خانواده عمل کنند و از طرف دیگر انتقال احساسات و هیجانات منفی از محیط کار به محیط خانوادگی، منجر به ایجاد تعارضات زناشویی و ناسازگاری با همسر و فرزندان می‌گردد و همه این عوامل با نارضایتی زناشویی رابطه دارد. اما پژوهش حاضر با چندین محدودیت مواجه بود که در پژوهش‌های آتی باید به آنها توجه گردد. اول اینکه، از آنجائی که داده‌ها با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است امکان سوگیری در پاسخ‌گویی به سؤالات وجود داشت و می‌بایست با احتیاط تفسیر شود. دوم اینکه، پژوهش حاضر پژوهشی همبستگی از نوع پیش‌بین بود و نمی‌توان به‌طور قطع از آن استنباط و نتیجه‌گیری علی- معلولی انجام داد؛ بنابراین برای اثبات یافته‌های این تحقیق، اجرای مطالعات میدانی در ابعاد گسترده‌تر و نیز مطالعات آزمایشگاهی با کنترل برخی عوامل دخیل توصیه می‌گردد. درنهایت، با توجه به محدودیت‌های پیش‌رو، این پژوهش قادر به کنترل برخی متغیرها نظیر سن، سابقه کاری، میزان درآمد و وضعیت استخدامی که می‌توانند در رابطه بین متغیرهای پژوهش تأثیرگذار باشند، نبوده است. لذا پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به این متغیرها توجه ویژه داشته باشند.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد از روی متغیرهای تحمل نوبت‌کاری و استرس شغلی می‌توان رضایت زناشویی آتش‌نشانان را پیش‌بینی نمود و بر اساس این مدل رگرسیونی می‌توان رضایت زناشویی آنها را افزایش داد و افراد در معرض ناسازگاری‌های زناشویی را شناسایی کرد. پیشنهاد می‌شود متغیرهای مذکور در رأس معیارهای مورد استفاده برای گزینش افراد در شغل آتش‌نشانی قرار گیرند؛ به عبارتی اگر بتوان آتش‌نشانان را از نظر توانایی انطباق با نوبت‌کاری طبقه‌بندی کرد و آنهایی را که در معرض خطر هستند، بازشناخت و افراد مستعد نوبت‌کاری را انتخاب نمود، آنگاه آتش‌نشانانی مشغول به کار می‌شوند که به خوبی با نوبت‌کاری انطباق یافته‌اند و تحمل نوبت‌کاری را دارند. همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی جهت مدیریت استرس و ارائه راهکارهایی به‌منظور انطباق بیشتر با سیستم‌های نوبت‌کاری در این دوره‌ها و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای خانواده‌های آتش‌نشانان به‌منظور آگاه‌سازی آنها از سیستم‌های نوبت‌کاری، نحوه فراهم کردن زمینه آرامش و راحتی در منزل و آموزش انعطاف‌پذیری، صبر و شکیبایی که از ویژگی‌های همسران موفق است، به سازمان آتش‌نشانی توصیه می‌گردد.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند مراتب قدردانی و سپاس خود را از کلیه آتش‌نشانان محترم شهر مشهد که در این مطالعه ما را یاری نمودند، ابراز نمایند.

References:

1. Heydari M, Hosseinpour S. ***The effects of shift work on marital satisfaction of female nurses.*** Journal of Family Research, 2007; 2(8): 341-54. [Persian]
2. ZandipourT, Momeni Javid M. ***A study on the relationship between marital satisfaction and job satisfaction among employees of sewage Water Company in Tehran***. Quarterly Journal of Career & Organizational Counseling, 2011; 3 (7): 113-29. [Persian]
3. Rosen Grandon JR, Myers JE, Hattie JA. ***The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction.*** Journal of Counseling & Development, 2004; 82: 58-68.
4. Haddock CK, Jahnke SA, Carlos Poston WS, Jitnarin N, Sue Day R. ***Marriage and divorce among firefighters in the United States***. Journal of Family Issues, 2015; 1-15.
5. National Fire Protection Association. ***Fire loss in the United States during 2012.*** Retrieved from http://www.nfpa.org, 2013.
6. Darvishi E, Sadeghi F, Saed Panah K. ***Evaluation of effective factors on occupational stress in firefighting personnel.*** J Health Syst Res 2015; 11(1):184-192 [Persian]

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

7. Gagliano A. ***What every firefighter's spouse should know? Fire Engineering***, 2009, Retrieved from http://www.fireengineering.com/articles/print/volume-162/issue-12/departments/fire-commentary/what-every-firefighter.html
8. Choobineh A. (Translation) ***Shift work; Problems and Approaches***. Monk T, Folkard S. 2nd ed. Shiraz University of Medical Press, 2005 [Persian]
9. Habibi E, Dadkhah Tehrani S, Ghareh Baei S, Mahaki B. ***A survey of the relationship between shift work and job burnout in nurse staff of Alzahra hospital application maslach's burnout questionnaire***. J Health Syst Res 2015; 11(1):77-87 [Persian]
10. , Rahimi Pordanjani T, Mohammadzade Ebrahimi A. ***Psychometric properties of the Survey of Shiftworkers (SOS) in a sample of Iranian nurses.*** International Journal of Industrial Ergonomics, 2018; 66: 70-74.
11. Buxton S. ***Shift work: An Occupational Health and Safety Hazard***. Dissertation: the thesis is presented for the degree of Master of Philosophy of Murdoch University; 2003.
12. Mott PE, Mann FC, McLoughlin Q, Warwick DP. ***Shift work: The social, psychological, and physical consequences***. Ann Arbor: University of Michigan Press; 1965.
13. Guzman L. ***Effects of Wives' Employment on Marital Quality***. Center for Demography and Ecology, University of Wisconsin—Madison; 2000.
14. Grosswald B. ***The Effects of Shift Work on Family Satisfaction***. Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services, 2004; 85(3): 413-423.
15. Presser HB. ***Nonstandard work schedules and martial instability.*** Journal Marriage Family, 2000; 62 (1): 93 -110.
16. Tangri RP. ***What stress costs***. A special report presented by Chrysalis Performance Strategies Inc. 2003. Available from: http://www.StressCosts.com.
17. Molaie B, Mohamadi M, Habibi A, et al. ***A study of job stress and its related causes among employed women in Ardabil city***. Journal of Ardebil University of Medical Science, 2011; 11(1): 76-85. [Persian]
18. Pourbabakan K, Javidi H. ***Relationship between job stress and psychological well-being and comparing them among offshore and daily workers of South Zagross working field of Iran***. J Explor Prod Oil Gas, 2011; 11: 29–30. [Persian]
19. Krejcie RV, Morgan DW. ***Determining sample size for research activities***. Educational and Psychological Measurement, 1970; 30: 607 -610.
20. Barton J, Costa G, Smith L, et al. ***The standard shiftwork index: A battery of questionnaires for assessing shiftwork related problem***. Work and Stress, 1995; 9(10), 4-30.
21. Kaliterna L, Prizmić Z. ***Evaluation of the survey of shiftworkers (SOS) short version of the standard shiftwork index***. International Journal of Industrial Ergonomics,1998; 21: 259-265.
22. Sadeghi A, Niyafar GH, Pour AH, et al. ***Relationship between Personality Types and Job Stress among Teachers at First Period (Guidance Schools) and Second Period of High School (Secondary Schools)***. Creative Education, 2016; 7: 544-553. [Persian]
23. Hatami M. ***Determining the tension of employed and unemployed mothers in terms of child mother characteristics and effect of distress therapy on its reduction***. PhD Thesis, Tehran: Allameh Tabatabai University. 1998 [Persian]
24. Olson DH. *Families: What makes them work?* New York: Hamilition, 1989.
25. Soleimanian AA. ***The effects of irrational thoughts on the marital satisfaction based on the cognitive approach, Tehran: Tarbiat Moallem University***; 1994. [Persian]
26. Johnson DM, Cohen CI. ***Problem- solving skills and affective expressions as predictors of change in marital satisfaction.*** Journal of consulting and clinical psychology, 2005; 73(1): 15-27.

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

27. Saksvik-Lehouillier I, Bjorvatn B, Hetland H, Sandal GM, Moen BE, Magerøy N et al. ***Individual, situational and lifestyle factors related to shift work tolerance among nurses who are new to and experienced in night work.*** Journal of advanced nursing, 2013; 69 (5): 1136-46.
28. Roberts NA, Levenson KW. ***The remains of workday: Impact of job stress and exhaustion on marital interaction in police couples***. Journal of Marriage & Family, 2001; 63(4): 1052-1067.
29. Story L, Repetti R. ***Daily Occupaitonal Stressors & Marital Behavior.*** Journal of Family Psychology, 2006; 20(4): 690-700.
30. Peymanpak F, Mansour L, Sadeghi MS, et al. ***Relationship between job stress and marital satisfaction and mental health nurses in a hospital in Tehran.*** Career Couns Organ, 2013; 4(13):27-52. [Persian]

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]

The role of shift work tolerance and job stress as predictors of marital satisfaction among Mashhad Firefighters

Karimian Zo M[1] (MSc), Solymanian AA[2] (PhD), Rahimi Pordanjani T[2] (PhD)

[1] MSc. Student, Department of Counseling, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran
[2] Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran
[3] Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

Abstract

Introduction: Marital satisfaction is one of the most important indicators of life satisfaction, which affects mental health and the level of life satisfaction of couples. Therefore, identifying factors affecting marital satisfaction is necessary. The aim of the present study is investigating the role of shift work tolerance and job stress as predictors of marital satisfaction.

Method: In this descriptive correlational study, the population was all married firefighters in Mashhad city (N=780) in 2017. Totally, 258 firefighters were selected by stratified random sampling method. Data was gathered using Survey of Shiftworkers (Barton et al. 1995), job stress (Rice, 1992) and marital satisfaction questionnaires (Olson, 1989). Data were analyzed using Pearson's correlation test and stepwise regression analysis by SPSS-22 software.

Results: Findings indicated that correlation coefficients between shift work tolerance (r = 0.629) and job stress (r = - 0.695) with marital satisfaction were significant (P<0.0001). Stepwise regression analysis showed that job stress and shift work tolerance can predict the marital satisfaction (R^2=0.514, p<0.0001).

Conclusion: The results showed the importance of job stress and shift work tolerance as strong predictors of marital satisfaction. So providing the needed conditions for reducing job stress and increasing the shift work tolerance of firefighters is recommended to increase marital satisfaction and subsequently their efficiency and life satisfaction.

Keywords: Marital Satisfaction, Shift Work Tolerance, Job Stress, Firefighters

This paper should be cited as:
Karimian Zo M, Solymanian AA, Rahimi Pordanjani T. ***The role of shift work tolerance and job stress as predictors of marital aatisfaction among Mashhad Firefighters.*** Occupational Medicine Quarterly Journal 2018: 10(2):1-8

**** Corresponding Author:***
Tel: +989155844357
Email: soliemanian@gmail.com
Received: 2017.11.03 ***accepted: 2018.06.07***

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-11-19]